

บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลย
**MONK ROLES IN COMMUNITY DEVELOPMENT IN LOEI
PROVINCE**

นายอนุสรณ์ รักษาพล

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเลย

Nuson Raksapol

Loei Provincial Office of Buddhism

Correspondent Author E-mail: raksapol.nu@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลย และ (2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลย จำแนกตามการศึกษา และพรรษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือพระสงฆ์ในสังกัดธรรมยุต จังหวัดเลย จำนวน 310 รูป เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม มีความเชื่อมั่น 0.958 สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ One – Way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า (1) บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ คือ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสาธารณสุข (2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลยจำแนกตามการศึกษา และพรรษาโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

คำสำคัญ: บทบาทพระสงฆ์; การพัฒนาชุมชน;

Abstract

The objectives of the research were (1) to study the roles of Buddhist monks in community development in Loei province, and (2) to compare the monks' opinions on the monk roles in community development in Loei province, classified by educational levels and ordination years. The samples of 310 Dhammayuttika Nikaya monks in Loei province. The research instrument used for data collection was the questionnaire with reliability of 0.958. The statistics used for data analysis comprised of frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and one-way Analysis of Variance (ANOVA).

The findings of the research were as follows: 1) The monk roles in community development in Loei province were found to be overall at a high level. Separately considered in the descending order, they were social, environmental, cultural, economic and aspects, including public health, respectively. (2) The comparison of the monks' opinions on the monk roles in community development in Loei province, classified by education levels and ordination years was found not to be different.

Keywords: Monk Role; Community Development;

บทนำ

ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ตัวแทนของพระพุทธศาสนา นอกจากจะมีพระธรรม คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว ยังมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและพระสงฆ์อีก ความสัมพันธ์ระหว่างวัด ส่วนพระสงฆ์เป็นตัวแทนของวัด มีความสัมพันธ์กับประชาชน กันอย่างใกล้ชิด วัดและพระสงฆ์ มีบทบาทที่สำคัญแก่ประชาชนและสังคมมายาวนาน ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ให้การศึกษา การอาชีพ การรักษาโรค การพิจารณาตัดสินคดีความต่าง ๆ การให้คำแนะนำสั่งสอน สร้างความเข้มแข็ง ทางด้านจิตใจ และยังเป็นสถานที่พักผ่อนและปฏิบัติธรรม รวมทั้งการทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่รวมอยู่ในวัด (พรชัย พันธุ์ธาดาพร, 2559, หน้า 613)

บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย เป็นงานที่พระสงฆ์จะทำได้โดยตรงก็คือ การสงเคราะห์ทางจิตใจ ส่วนสงเคราะห์ทางวัตถุจะทำได้โดยทางอ้อมด้วยการแนะนำชักจูงผู้อื่นให้กระทำหรือนำสิ่งของหรือบริการที่ได้รับจากผู้อื่นมาเฉลี่ยแบ่งปันให้เป็นประโยชน์กว้างขวางออกไป สำหรับพระสงฆ์ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับต่าง ๆ นั้นถือว่ามีสำคัญต่อองค์กรพระพุทธศาสนา เพราะนอกจากจะต้องปฏิบัติศาสนกิจตามหน้าที่โดยปกติแล้ว ยังต้องรับภาระหน้าที่ในฐานะพระสังฆาธิการที่ได้รับมอบหมายจากทางคณะสงฆ์อีกส่วนหนึ่งด้วย จึงต้องรับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ในศาสนกิจอื่น ๆ เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในพันธกิจใน 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการเผยแผ่ 3) ด้านการศึกษา 4) ด้านสาธารณูปการ 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ (ปลื้ม โชติขรรุญยางกุล, 2550)

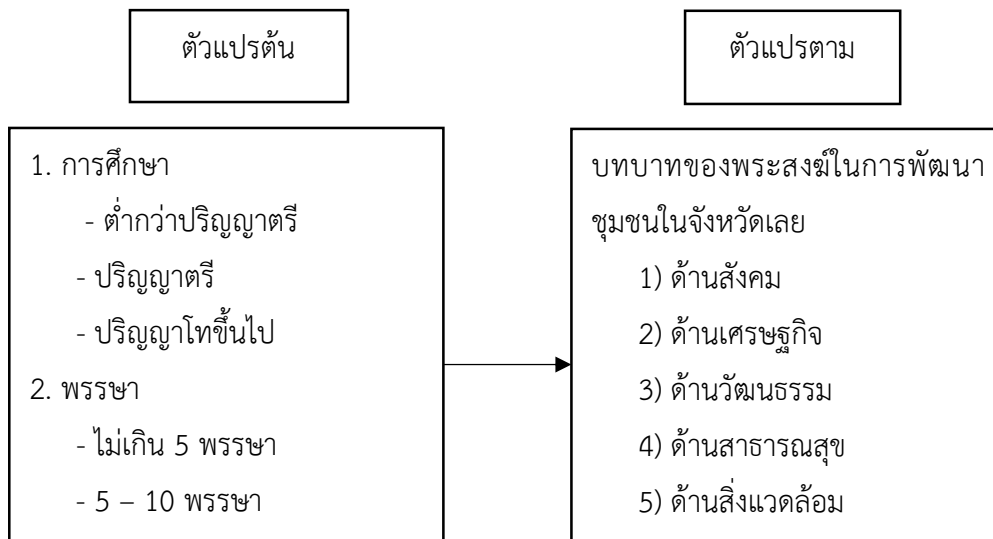
จังหวัดเลย บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่ นำมาซึ่งความศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนในเขตพื้นที่ โดยพระสงฆ์มีความผูกพันกับชุมชนเป็นอย่างมาก และมีบทบาทต่อการส่งเสริมกิจกรรมหลาย ๆ ด้าน ที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น ที่ โดยอาศัยหลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมระหว่างหน่วยงานของรัฐ ประชาชนในชุมชน และวัดได้อย่างลงตัว ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาบทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลย
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลยจำแนกตามการศึกษา และพรรษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลย ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดดังนี้

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือพระสงฆ์ในสังกัดธรรมยุต จังหวัดเลย จำนวน 1,552 รูป

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) โดยใช้ตาราง ตามตารางสำเร็จรูปคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง R.V.Krejcie และ D.W.Morgan และได้กลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 310 รูป ผู้วิจัยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยยึดพื้นที่อำเภอ เพื่อเป็นการกระจายกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนประชากร หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Sampling) ด้วยการจับสลาก เพื่อระบุผู้ให้ข้อมูล (จักรกฤษณ์ โปตาพล และสุพรรณณี บุญหนัก, 2563, หน้า 105)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล ด้วยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยจะสร้างขึ้นเอง จากแนวคิด ทฤษฎีที่ได้ทบทวนเอกสาร และดำเนินการสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ดำเนินการวิจัย และเครื่องมือที่ใช้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) สอบถามเกี่ยวกับการศึกษา และพรพรษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลย ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1) ด้านสังคม 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านวัฒนธรรม 4) ด้านสาธารณสุข และ 5) ด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert มี 5 ระดับ ซึ่งมีความหมายดังต่อไปนี้

5 หมายถึง บทบาทของพระสงฆ์อยู่ในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง บทบาทของพระสงฆ์อยู่ในระดับ มาก

3 หมายถึง บทบาทของพระสงฆ์อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง บทบาทของพระสงฆ์อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง บทบาทของพระสงฆ์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลย มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open end)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลย จากหนังสือ วารสาร ตำรา เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

3. สร้างเครื่องมือนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Content Validity) โดยหาค่า Index of Congruence (IOC) ตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบสอบถามข้อนั้นสอดคล้องตามที่ระบุไว้

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแบบสอบถามข้อนั้นสอดคล้องตามเนื้อหาที่ระบุไว้

-1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบสอบถามข้อนั้นไม่สอดคล้องตามที่ระบุไว้

ควรตัดออกหรือปรับปรุงแก้ไขใหม่หมดโดยถือเกณฑ์ประเมินในแต่ละข้อ มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านพบว่า ข้อคำถามทุกข้อเป็นตัวแทนการวัดโดยมีค่าความสอดคล้อง 1.00 ทุกข้อ และท่านได้แนะนำการใช้ภาษาในแบบสอบถามมาปรับปรุง

4. นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำแล้วปรับปรุงแก้ไขและนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง จึงนำไปทดลองกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาหาค่า

ความเชื่อมั่น (Try out) ของแบบสอบถาม (Reliability) และวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของอัลฟา ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.958

5. นำแบบสอบถามปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามและหาผลค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามก่อนนำไปใช้กลุ่มตัวอย่างต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปที่นิยมใช้ทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าความถี่ แล้วสรุปออกมาเป็นคำร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลย ทั้ง 6 ด้าน เพื่อหาค่าเฉลี่ยเพื่อหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทำการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลยสถิติที่ใช้มีดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย คำร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (S.D.)

2. สถิติเชิงอนุมาน คือ One – Way ANOVA

ผลการวิจัย

1. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลย

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลย โดยรวม

ที่	บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลย	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	ด้านสังคม	4.41	0.71	มาก
2	ด้านเศรษฐกิจ	3.16	0.74	ปานกลาง
3	ด้านวัฒนธรรม	3.50	0.82	มาก
4	ด้านสาธารณสุข	2.89	0.80	ปานกลาง
5	ด้านสิ่งแวดล้อม	3.55	0.65	มาก
รวม		3.50	0.57	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.57) เรียงลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ คือ ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.71) ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.65) ด้านวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.82) ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 0.74) และด้านสาธารณสุข ($\bar{X} = 2.89$, S.D. = 0.80)

2. การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลย

2.1 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลยจำแนกตามการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

2.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลยจำแนกตามพรรษา โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

การอภิปรายผลการวิจัย

1. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลย

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ คือ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสาธารณสุข ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญและเป็นบทบาทหลักในการอบรม สั่งสอน ธรรมศึกษาหรือศีลธรรม จริยธรรม เป็นที่ปรึกษา แนะนำ ชักชวนให้ประชาชนรวมพลังเพื่อการพัฒนาชุมชนและปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต และอำนวยความสะดวกสถานที่ภายในวัดในการจัดกิจกรรมของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง) (2561, หน้า 654) ได้ศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ใน

การพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลยางค้อม อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ ส่วนด้านสาธารณสุข มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด และชัยมงคล ศรีทองแดง (2552, หน้า 36) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน เขตอำเภอเมือง ร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด สรุปได้ว่า พระสงฆ์มีสำคัญกับสังคมเนื่องจาก พระสงฆ์มุ่งพัฒนาจิตใจของทั้งตนเองและประชาชนให้เป็นคนดี และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

2. การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลย

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลยจำแนกตามการศึกษา และจำแนกตามพรรษา โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พระสงฆ์ได้รับการฝึกฝนเรื่องความเมตตาต่อผู้อื่น ตามหลักการให้ทาน จึงมองเห็นการพัฒนาสังคม คือการมีเจตนาเพื่อให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ พ้นความยากลำบาก จึงเป็นเรื่องธรรมดาปกติที่ต้องถือเป็นธุระในการเข้าไปช่วยเหลือ มากบ้างน้อยบ้างตามกำลังที่ตนมี สอดคล้องกับพระครูพนมมงคลวิศิษฐ์ (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมภาพรวมอยู่ในอยู่ในระดับมาก ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมและด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านเศรษฐกิจด้านสาธารณสุข อยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมในจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุพรรษา ระยะเวลาที่จำพรรษา ระดับการศึกษาและตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1. ด้านสังคม จากผลการวิจัย พระสงฆ์ควรเทศนา อบรม ให้ประชาชนในชุมชนมีความรักใคร่สามัคคีกันชุมชน พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนตามแนวพระพุทธศาสนา
2. ด้านเศรษฐกิจ จากผลการวิจัย พระสงฆ์ควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
3. ด้านวัฒนธรรม จากผลการวิจัย พระสงฆ์ควรอบรมให้ควรรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ในท้องถิ่นให้กับเด็ก และเยาวชนในชุมชน เพื่อสืบทอดต่อไป ส่วนพระสงฆ์ควร
4. ด้านสาธารณสุข จากผลการวิจัย พระสงฆ์ควรปฏิบัติตนแบบอย่างที่ดีในการให้วัดเป็นแหล่งปลอดยาเสพติด
5. ด้านสิ่งแวดล้อม จากผลการวิจัยพระสงฆ์ควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการรักษาความสะอาดให้กับชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพบทบาทของพระสงฆ์ด้านพัฒนาชุมชนในจังหวัดเลย
2. ควรศึกษาเชิงคุณภาพในการทำบทบาทพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในจังหวัดเลย

องค์ความรู้ที่ได้

จากการศึกษาวิจัย ในครั้งนี้ทำให้ได้องค์ความรู้ ด้านสังคม ได้แก่ พระสงฆ์ควรเทศนา อบรม ให้ประชาชนในชุมชนมีความรักใคร่สามัคคีกันชุมชน พระสงฆ์ควรปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณให้กับประชาชน และพระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนตามแนวพระพุทธศาสนา ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ พระสงฆ์ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง พระสงฆ์ควรจัดให้วัดเป็นศูนย์รวมในการเผยแพร่หรือส่งเสริมผลิตภัณฑ์ในชุมชน และพระสงฆ์ควรชักชวนประชาชนในการบริจาคเงิน เพื่อใช้ในการสนับสนุนการประกอบอาชีพ ของผู้ด้อยโอกาส หรือผู้สูงอายุ ด้านวัฒนธรรม ได้แก่ พระสงฆ์ควรอบรมให้ควรรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับเด็ก และเยาวชนในชุมชน เพื่อสืบทอดต่อไป และพระสงฆ์ควรจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีต่าง ๆ ในท้องถิ่นให้กับเยาวชน และประชาชนที่สนใจ ด้านสาธารณสุข ได้แก่ พระสงฆ์ควรปฏิบัติตนแบบอย่างที่ดีในการให้วัดเป็นแหล่งปลอดยาเสพติด พระสงฆ์ควรนำธรรมะมาใช้ส่งเสริมในการบำบัดโรค ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ พระสงฆ์ควรเป็นตัวอย่างที่ดีในกา รักษาความสะอาดให้กับชุมชน และพระสงฆ์ควรเป็นผู้นำในการฟื้นฟู อนุรักษ์ ป่าไม้และต้นน้ำในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ชัยมงคล ศรีทองแดง. (2552). ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน เขตอำเภอเมือง ร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปลื้ม โชติชอุทัยกุล. (2550). *กฎหมายคณะสงฆ์*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรชัย พันธุ์ธาดาพร. (2559, 17 มิถุนายน). *บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 3 ณ วิทยาลัยนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา.
- พระครูนนทมงคลวิศิษฐ์. (2556). *บทบาทพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดนนทบุรี*. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง). (2561). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลยางค้อม อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช*. วารสารมหาจุฬานาครธรรมศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2561), หน้า 654 – 671.